

9. Using Biographical and Life History Approaches in the Study of Adult and Lifelong Learning: European Perspectives [Edited by P. Alheit, A. S. Andersen, B. Merrill, L. West]. Frankfurt am Main, 2007. 310 p.

REFERENCES

1. Sukhomlynsky, V. O. (1976). *Vybrani twory u 5 t.* [Selected works in 5 v.]. Kyiv, Vol.2. [in Ukrainian].
2. Amalathas, E. (2010). *Learning to Learn in Further Education.* Berkshire. [in English].
3. Bauman, Z. (2010). *Liquid Times: Living in an Age of Uncertainty.* Oxford. [in English].
4. Blum, A. & Guerin-Pace, F. (2000). *Des Chiffres et des lettres* [Numbers and letters]. Paris. [in French].
5. English, L. M. (2006). *Techniques for*

Teaching Adults: A Motivational and Reflective Approach. Dallas. [in English].

6. Michel, P. (1987). *Quand les illettrés deviennent lecteurs* [When the illiterate become readers]. Bruxelles. [in French].

7. Mukan, N., Fuchyla, O. (2016). Functional literacy learning in the system of adult education in Belgium, *Advanced education*, no.6, pp.34–39. [in English].

8. Perez, B. (Ed.). (2004). *Sociocultural Contexts of Language and Literacy.* London: Routledge. [in English].

9. Using Biographical and Life History Approaches in the Study of Adult and Lifelong Learning: European Perspectives (2007). Edited by P. Alheit, A. S. Andersen, B. Merrill & L. West. Frankfurt am Main. [in English].

Стаття надійшла до редакції 23.04.2019

УДК 373.5.015.31:745/749

DOI:

Надія Кузан, кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ДЕКОРАТИВНЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ

У статті наголошується на важливості застосування засобів декоративного мистецтва у формуванні художньо-естетичної культури учнівської молоді; художньо-естетичне виховання розглядається як компонент естетичного виховання, оскільки передбачає вплив засобів мистецтва на особистість; акцентується увага на доцільності використання різних видів народних промислів, що пов'язано з регіональними особливостями українців, природою, працею; підкреслюється, що формування художньо-естетичного потенціалу учнів зумовлене впливом естетичних факторів довкілля та потребою залучення їх до творення дизайну навчальних приміщень в народному стилі.

Ключові слова: декоративне мистецтво; естетичне виховання; художньо-естетичне виховання учнів; творча діяльність; дизайн.

Літ. 10.

Nadiya Kuzan, Ph.D.(Pedagogy), Associate Professor of the
Technological and Professional Education Department
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

DECORATIVE ART AS MEANS OF ARTISTIC-AESTHETIC EDUCATION OF STUDENTS

The article emphasizes the importance of the use of decorative arts in the formation of artistic and aesthetic culture of student youth; the emphasis is on the expediency of using different types of folk crafts (wood processing and decoration, ceramics, carpet weaving, lace, embroidery, easel painting, beading, etc.), which is connected with regional peculiarities of Ukrainians, by nature, by labor.

We consider artistic and aesthetic education as an integral part of aesthetic education, since it is about the formation of aesthetic culture through art. Artistic education in this context concerns the influence of means of art on the personality, the cultivation of artistic feelings, tastes, love of art, the ability to understand it, enjoy it, the ability to create. Aesthetic education is a deeper concept, because it touches on all human life, behavior, work, creativity, and relationships. Therefore, the purpose of artistic and aesthetic education is that, through perception, interpretation of works of art and practical artistic and creative activities, to form the students' personal and value attitude towards reality, to develop aesthetic consciousness, general cultural and artistic competence, the ability to self-fulfillment.

Artistic and aesthetic education by means of decorative art involves the direct involvement of schoolchildren into work. By performing labor activities on a particular fishery, students experience the aesthetic bases of the

subject of activity, perceive beauty, respond to it, try to create their own. Therefore, it is important to select the objects of labor. In addition, folk crafts are closely linked with nature, which is the raw material, the world of artistic patterns, a source of aesthetic education.

Aesthetic environmental factors have a significant influence on the formation and development of aesthetic flavors and creativity: the design of an institution building, the area, the arrangement of a school class, museum, chamber, etc. Their appearance, harmony of lines and forms, color, variety of content, they contribute to the formation of artistic perception and aesthetic assessments. Therefore, perspective, we consider the involvement of children into the design of educational facilities in folk style, a combination of modern and traditional aesthetic means of scenery of the student environment, which will be: products made by the children and works of art of skilled craftsmen.

Keywords: decorative art; an aesthetic education; an artistic and aesthetic education of students; creative activity; a design.

Постановка проблеми. Багата скарбниця української культури й традиційного декоративного мистецтва спонукають до активного залучення їхнього потенціалу в освітню практику. Наповнення етнокультурним компонентом змісту шкільної освіти сприяє моральному, естетичному, патріотичному, трудовому вихованню учнів. Адже народні звичаї й традиції, художні форми національної культури містять величезний виховний потенціал, який діє на свідомість та емоції молоді, забезпечуючи формування цінностей, смаків, почуттів, моральних якостей.

Концепція Нової української школи закликає “плекати українську ідентичність” в учнів [5, 19], зосереджуючи увагу на формуванні однаково важливих і взаємопов’язаних компетентностей, однією з яких є “обізнаність та самовираження у сфері культури”. Йдеться про “здатність розуміти твори мистецтва, формувати власні мистецькі смаки, самостійно виражати ідеї, досвід та почуття за допомогою мистецтва” [5, 12]. У цьому контексті види українського декоративного мистецтва (ткацтво, килимарство, бісероплетіння, вишивка, кераміка, декоративний розпис, деревообробка, писанкарство та ін.) мають значні можливості щодо формування художньо-естетичної культури школярів, виховання художніх смаків, естетичної відомості, розвитку здатності перетворювати дійсність за законами краси.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Зокрема, О. Хворостов підкреслює, що “значний виховний ефект в естетичному сенсі дає спілкування школярів з декоративно-ужитковим мистецтвом. Високе призначення народного мистецтва вбачається передусім у його естетичному й моральному впливі на людину. Моральна чистота, властива народному мистецтву, передається школярам, стає однією з граней естетичної культури, яка у них формується” [10, 17].

Декоративне мистецтво має унікальний вплив на молодь, тому художньо-естетичне виховання потрібно розглядати не лише як процес набуття

художніх знань і вмінь, а, насамперед, як універсальний засіб особистісного розвитку на основі виявлення індивідуальних здібностей школярів, їхніх різнобічних естетичних потреб та інтересів [4]. Важливим сьогодні є засвоєння цілісності та різноманітності культурного досвіду й здобутків українського народу, що сприятиме розумінню молодими громадянами закономірностей розвитку народного мистецтва.

Попри цінність наявних досліджень (Л. Калініна [2], Л. Одерій [6], Л. Оршанський [7], Т. Пагута, І. Перенчук [8], О. Титаренко, О. Ткачук [9] та ін.), аналіз останніх публікацій дає змогу стверджувати, що обмеженою є кількість праць, що висвітлює естетичне виховання учнів засобами декоративного мистецтва.

Мета статті – обґрунтувати важливість використання декоративного мистецтва у формуванні художньо-естетичної культури учнів.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах сучасного світу естетизація глибоко проникає в людське життя, набуваючи рис, які раніше були характерні лише для мистецтва. Так формується сучасна естетична свідомість як гармонійна єдність та внутрішній взаємозв’язок різних проявів духовного життя людини та суспільства в цілому. Естетична свідомість – цілісне, емоційно забарвлене, чуттєве відображення природної та соціальної дійсності; комплекс почуттів, уявлень, поглядів, ідей; особливе духовне утворення, що характеризує естетичне ставлення до дійсності. Відображення довкілля в естетичній свідомості супроводжується переживаннями, пов’язаними з почуттями піднесеного (величного), прекрасного, трагічного, комічного, і не завжди базується на інтелектуальному знанні. Відтак розрізняють такі рівні відображення в естетичній свідомості: чуттєво-емпіричний (естетичне споглядання, естетичне сприймання, естетична уява), раціональний (естетичні судження, цінності, погляди, ідеали) та теоретичний (естетичні відчуття, смаки, оцінки, переживання, ідеї, ідеали,

міркування, судження). Зрозуміло, що ці рівні історично змінюються і розвиваються [1]. Тому формування естетичної свідомості та естетичного ставлення до дійсності мають мати позитивну спрямованість. Йдеться про естетичне опанування світу, що об'єднує такі процеси, як сприйняття, духовна переробка й практичне перетворення. Власне розвиток естетичної свідомості людини, її здібності до творчості у різноманітних видах життєдіяльності характеризують рівень естетичної культури особистості.

Значну роль у формуванні особистості вчені відводять художньо-естетичному вихованню, через яке людина залучається до світу прекрасного, облагороджується, повніше відчуває, розуміє красу, цінує твори мистецтва. Будучи органічною складовою формування особистості, таке виховання забезпечує діалектичну єдність становлення особистості; й активізує розумову, емоційну, духовну діяльність, сприяючи суттєвим змінам у переконаннях, розширенню досвіду, а також комплексному розвитку. Мета художньо-естетичного виховання полягає в тому, щоб у процесі сприймання, інтерпретації творів мистецтва і практичної художньо-творчої діяльності формувати в учнів особистісно-ціннісне ставлення до дійсності, зокрема мистецтва, розвивати естетичну свідомість, загальнокультурну і художню компетентність, здатність до самореалізації, потребу в духовному самовдосконаленні [3].

Зазначимо, що ми розглядаємо художньо-естетичне виховання як складову частину естетичного виховання, оскільки йдеться про формування естетичної культури через мистецтво. Художнє виховання у цьому контексті стосується впливу засобів мистецтва на особистість, виховання художніх почуттів, смаків, любові до мистецтва, вміння розуміти його, насолоджуватися ним, можливість творити. Естетичне ж виховання є глибшим поняттям, оскільки торкається усієї життєдіяльності людини, естетики побуту, поведінки, праці, творчості, відносин. Воно здійснюється різними естетично значущими предметами, явищами, засобами [2].

Отже, особливою галуззю художньої творчості, яка підпорядкована "своїм" законам розвитку, є декоративне мистецтво – естетичне освоєння матеріального світу, художнє оформлення довкілля; образна основа життя, яка впливає на формування естетичної культури [7]. Певною мірою воно є скарбничкою, досвідом світовідчуття і забезпечує збереження культури. Через нього розвивається і збагачується

особистий, індивідуальний досвід світовідносин, удосконалюються уміння проникати у внутрішній світ іншої особистості, бачити і відчувати, а тим самим розкривати здатність співчувати, розуміти радість, горе, біду.

Збагачення світогляду сучасної молоді, на нашу думку, неможливе без ознайомлення з різноманітними видами українського декоративного мистецтва, які мають власну історію, художньо-виражальні засоби: матеріал, мову, способи передачі відомого, знайденого, тобто свою традицію. Водночас прилучення дітей до декоративного мистецтва дає змогу дотримуватися принципів естетичного виховання (інтеграції різних видів мистецтва та художньої праці; естетичного відбору матеріалу для художньо-конструктивної діяльності; народності, культуровідповідності; індивідуальності та ін.), реалізувати його зміст та завдання, сприяти формуванню художньо-естетичної культури.

Ознайомлення учнів з художніми ремеслами, з одного боку, передбачає виховання любові до самобутньої української культури, художнього смаку, а з іншого – відродження творчих традицій багатовікового народного досвіду. Послідовне і цілеспрямоване прилучення дітей до народного мистецтва здійснюється в школі (на уроках трудового навчання, образотворчого мистецтва, музики, історії, української мови та літератури та ін.), під час позакласних занять і позашкільної роботи.

Найбільш придатними, на нашу думку, для художньо-естетичного виховання учнів є такі види народного мистецтва: художнє випалювання та плетіння, різьблення по дереву, кераміка, килимарство, мереживо, вишивка, писанкарство, бісероплетіння. Вони, по-перше характерні для українців різних регіонів, а по-друге, доступні для оволодіння школярами і не потребують складного обладнання та дорогих, затратних коштів та матеріалів.

Наприклад, техніки художнього випалювання, художнього різьблення, є одними з найдавніших. Вони не складні і можуть використовуватися для прикрашання речей, які учні виробляють із дерева – ложок, мисок, рамок, стільців, скринь, столів, полиць тощо. Це способи оздоблення предметів домашнього вжитку, побуту українців та деталей житлової архітектури. Власне ознайомлення з художньою обробкою дерева (бондарством, профілюванням, випалюванням, стельмахуванням, токарством, столярством та ін.), особливостями виготовлення оригінальних виробів з дерева різноманітного функціонального призначення (меблів, музичних інструментів, української дерев'яної

архітектури (церкви, хати), сприяє удосконаленню здатності розуміти твори мистецтва, формуванню естетичних смаків, заохочує учнів до пізнання власної культури, розуміння її специфіки та характерних рис.

Гончарство на теренах України зародилось в епоху неоліту і зазнало розквіту учаси трипільської культури. Глина – легкодоступний та унікальний за своїми технологічними й художніми властивостями матеріал – пластична в час формування і тверда після випалу. Художня виразність керамічних творів залежить від методу і техніки декорування. За технологією цей вид народного промислу складний. До нього прилучають учнів, коли шкільні навчальні майстерні мають відповідне обладнання та умови. Якщо ж відсутні такі умови, слід розширювати світогляд учнів, демонструючи натуральні вироби, фільми про українську кераміку, використовуючи глиняні засоби для театралізованих постановок, позашкільних заходів, на уроках образотворчого мистецтва та ін.

Самобутній характер українського народного мистецтва відображений у художньому ткацтві та килимарстві, маючи свої особливості, типові для кожного регіону. Це насамперед орнаментальні малюнки, їх геометрична побудова, колористика. У шкільних умовах за певної організації роботи та обладнання майстерень, варто навчати учнів технології виготовлення тканин, килимів, гобеленів, доріжок, килимових покриттів.

Найпоширенішим видом народного декоративного мистецтва є художня вишивка – орнаментальне або сюжетне зображення на тканинах, шкірі, повсті, виконане різними ручними або машинними швами. Дивовижне багатство художньо-емоційних рішень української народної вишивки зумовлене різноманітністю матеріалів, технік виконання орнаментів, композицій, колориту, які мають численні локальні особливості. У вишитих творах повною мірою видно художнє обдарування українського народу, вершини його мистецького хисту. Вишивка набула значного поширення в художньо-декоративному оздобленні одягу та тканин інтер'єрно-обрядового призначення: подушках, рушниках, скатертинах, покривалах, хустках. Кожен район, село України мають свої характерні малюнки вишивального орнаменту, а також властиву кольорову гаму орнаментального оздоблення. Ознайомлення учнів з вишивкою дає змогу їм пізнати особливості самовираження жителів різних областей у сфері культури.

Писанкарство – вид декоративного мистецтва, поширений у слов'ян та інших народів. Розпис писанок має стародавнє язичеське коріння,

характеризується вишуканими і символічними орнаментальними мотивами – геометричними, рослинними, антропоморфними, які чітко й злагоджено підпорядковуються сферичній формі яйця. Тому писанкарство справедливо називають твором мініатюрою, іноді це унікальний шедевр. Заняття з виготовлення писанок як правило організують перед великодніми святами, що має значний інтерес у школярів різного віку.

Згадані види декоративного мистецтва відображають живописну, графічну й орнаментально-композиційну культуру українців. Разом з тим вони є результатом як матеріально-практичної так і духовної діяльності людей; містять інформацію про орнамент, композицію, колорит, охоплюють сферу знань, естетичні погляди, смаки, а також звичаєво-обрядові аспекти, естетичні переконання нашого народу. Зрозуміло, що значення мають естетична, художня, пізнавальна функції творів декоративного мистецтва. Через систему орнаменту, кольору передаються складні аспекти світогляду та культури, світосприйняття доквілля українцями. Мистецькі твори активно виконують й комунікативну функцію – передачу інформації від покоління до покоління, від митця до митця, даючи уроки естетично-емоційної виразності, творчості, співпереживання.

Важливо підкреслити, що декоративне мистецтво завжди розвивалося в тісному зв'язку з природою, яка є сировинною основою, світом художніх праобразів, тем. Тому спілкування школярів із цим видом мистецтва виховує бережливе й економне ставлення до витрат матеріалу і естетичне врахування тих художніх якостей, якими природа його наділила. З іншого боку, велику виховну роль відіграє декоративне мистецтво у розв'язанні одного з важливих питань сучасності – “людина і річ”: художній смак і світ речей, якими людина оточує своє предметне середовище і які є виразниками її світогляду [7, 27].

Досвід художнього мислення та естетичного сприйняття не формується сам по собі. Тому вчитель має поетапно планувати естетичний вплив на особистість учня так, як планується послідовність оволодіння технологічними навичками і вміннями. Щоб уміти аналізувати, діти мають навчитися самостійно сприймати гармонію форми і кольору, закономірності побудови композиції, принципи стилізації, залежності між формою, матеріалом, технічними прийомами, призначенням і декором виробу. Природно, що це має засвоюватися в обсязі, доступному для розуміння учнів відповідно до віку, і в тому порядку, який допускається програмами навчальних дисциплін.

Одним із засобів художньо-естетичного виховання учнів є власноручне виготовлення творів декоративного мистецтва. Після аналізу художнього твору переходять до передачі секретів технічної майстерності, прийомів формотворення, закономірностей орнаментування, способів виявлення художніх образів та їх семантичного змісту, які несуть життєстверджуючий характер народного мистецтва, яскраву, розкуту, лаконічну мову, запозичену зі світу природи, фольклору, народних звичаїв, традицій, культури. Все разом сприяє формуванню людини-творця. Створюючи декоративно-ужитковий виріб, учні одночасно розвивають щось нове у собі. Трудові процеси, які є основою творчої роботи, викликають прояви продуктивної уяви, фантазії, без яких не існує емоційної культури та художньо-естетичного виховання людини, сприяють формуванню кращих рис характеру: почуття власної гідності, наполегливості у подоланні труднощів, цілеспрямованості, майстерності, допитливості.

Таким чином, художньо-естетичне виховання засобами декоративного мистецтва передбачає безпосереднє залучення школярів до трудового процесу, праці. Виконуючи трудові дії, привичаючись до трудових умов конкретного виду мистецтва, учні відчують естетичні основи предмету діяльності. Вони не лише сприймають красу, відгукуються на неї, а й намагаються самостійно створювати її. Естетичне ставлення до довкілля стає свідомішим і активнішими. Тому важливим є підбір об'єктів праці для виготовлення та можливість їхнього практичного використання. При цьому варто давати дітям простір для формування естетичного мислення, характерними ознаками якого є поліваріантність, можливість вибору, виявлення особистого ставлення, врахування емоційно-чуттєвого досвіду. Трудові, естетичні, художні, творчі здібності не тільки взаємодіють у такому випадку, але й взаємообумовлюють один одного. За умов певної свободи формуються естетичні почуття (духовні й ідеальні), розвивається творча уява, збагачується особистість.

Під час виготовлення учнями художніх творів, вчитель має можливість сформувати в них такі якості: цілеспрямовано дивитись і розуміти довкілля (порівнювати, зіставляти, розкривати подібність і неоднаковість предметів і явищ); виокремлювати головне і другорядне не лише у побутових речах, а й у художніх творах і в оточуючому світі; сприймати залежність елементів зображення, конструкцій, пов'язаних

між собою композиційною логікою; розвивати в учнів предметно- і понятійно-образне мислення, різні види пам'яті, уявлення, фантазію, оригінальність мислення, здібності аналізувати і синтезувати у художньому образі реальні предмети і явища на основі зіставлення і пошуків далеких і близьких аналогій; удосконалювати сенсорні уміння і навички, навички композиції, уміння добирати матеріали та інструменти, необхідні для відображення художнього образу під час виконання творчих завдань.

Для розвитку у школярів художнього мислення і естетичного сприйняття необхідно до навчання традиційних технологічних прийомів обробки матеріалів і засобів виконання оздоблювальних елементів додатково організувати спеціальні заняття, на яких кожен міг би висловити свою думку після того, як детально розгляне декоративний виріб. Це має бути саме його погляд. При цьому потрібно поступово привчати дітей до вказування причини, чому він (вона) думає саме так. Обсяг висловлювань учнів необхідно поступово збільшувати, щоб розвивати мислення й ерудицію, формувати вміння аргументовано висловлювати свою позицію. Систематична робота з аналізу зразків декоративних виробів за таких умов дає учням досвід сприйняття художніх закономірностей, формує естетичні смаки, розвиває уяву і фантазію щодо творчої роботи. Щоб підтримати творчі починання, можна в міру вивчення декоративних закономірностей пропонувати виконати ескізи власних композицій. Знайдена гармонійна форма і поєднання елементів таких композицій, самостійно обраний колір, дизайн сприятимуть підсиленню декоративної виразності витвору та формуванню художньо-естетичної культури учнів.

Отож, ознайомлення з декоративним мистецтвом та залучення учнів до виготовлення декоративних виробів варто здійснювати на уроках трудового навчання та позаурочній діяльності. При цьому вчитель, з метою підсилення естетичного виховання може застосовувати: розповіді, бесіди, екскурсії в природу, відвідування виставок, музеїв, майстерень народних умільців; зустрічі з майстрами народних промислів та діячів культури; виставки творчості школярів; свята та вечори народної творчості; демонстрування фільмів; читання мистецької літератури про народне мистецтво, техніки і технологію виготовлення художніх виробів; написання рефератів; виготовлення альбомів та художніх монтажів та ін. Крім того, варто залучати школярів до участі в організації і проведенні народних свят і обрядів,

експедицій з вивчення культури та побуту людей свого регіону, конкурсів і олімпіад, науково-практичних конференцій, благодійних вечорів та лотерей, мистецьких світлиць, художніх майстерень, створення сучасного дизайну шкільних інтер'єрів тощо. Тобто школа повинна не тільки допомагати засвоєнню знань учнями, але й підготувати до активної творчої діяльності, що охоплює естетику предметного середовища, в якому школярі зможуть реалізувати свої здібності.

Вагомий вплив на формування й розвиток естетичних смаків та творчого потенціалу мають естетичні фактори довкілля: дизайн будівлі закладу освіти, ділянка з його обладнанням та зеленими насадженнями, дизайн шкільного класу, музею, меблі, предмети. Своїм зовнішнім виглядом, гармонією ліній і форм, кольором, різноманітністю змісту, вони сприяють формуванню художнього сприймання, естетичних почуттів, оцінок. Красиве різноманітне колірне, орнаментальне розв'язання інтер'єру приміщень школи, текстильний декор, нові інтер'єрні засоби діяльності, дизайн посібників, підручників та ін. матимуть позитивний вплив на естетичне виховання. Власне перспективною формою використання декоративного мистецтва в школі, на нашу думку, є залучення дітей до творення дизайну навчальних приміщень в народному стилі, поєднання сучасних та традиційних естетичних засобів декорації учнівського середовища, у якому будуть: вироби, виготовлені самими дітьми та твори мистецтва умілих майстрів.

Висновки. Отож, фундаментом художньо-естетичного виховання учнів має стати національна художня спадщина, художні традиції декоративного мистецтва та художніх ремесел. Вироби народних майстрів є духовним середовищем художньо-естетичного виховання, яке відображає ставлення людини до прекрасного, потворного, піднесеного, трагічного, комічного.

У процесі практичного виготовлення художніх виробів учні пізнають техніку виконання твору, вивчають способи гармонізації різних видів матеріалів, закономірності побудови, формотворення, застосування кольорів, особливості дизайну. Так формуються вміння бачити та відчувати красу, естетичні ідеали, смаки, почуття, моральні якості, здатність розуміти художні цінності, цінувати твори мистецтва та багатство рідної природи.

Власне кажучи, мистецтво є засобом спілкування, пізнання дійсності і виховання. Ознайомлення учнів з його різними видами сприяє формуванню естетичної культури, переконань та ідеалів художньо-естетичного сприймання світу,

емоційного ставлення до прекрасного, духовному збагаченню, розширенню світогляду, вихованню художнього смаку, виробленню художньо-естетичної активності, бажанню вносити прекрасне у життя, примножувати культурно-мистецькі надбання народу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Газнюк Л.М., Салтан Н.М., М'яснікова Н.О., Могилюва С.В. Естетика: навч. посіб. для ВНЗ. Київ, 2011. 124 с.
2. Калініна Л. Естетичне виховання молодших школярів як соціально-педагогічна проблема. *Рідна школа*. 2006. № 3. С. 24–26.
3. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах. Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. Київ, 2004. № 10. С. 3–32. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1_11290-04
4. Наумова Н. Декоративно-прикладне мистецтво як засіб естетичного виховання учнів у процесі трудового навчання. Проблеми освіти: наук.-метод. зб. Київ, 1998. Вип. 11. С. 82–84.
5. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи Київ, 2016. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
6. Одерій Л., Титаренко О. Проблема формування художніх здібностей удітей – складова інноваційного розвитку вищої освіти. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2016. № 4. С. 137–143. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2016_4_21
7. Оршанський Л. Практика підготовки майбутніх учителів до викладання народних художніх ремесел у школі. *Молодь і ринок*. 2006. № 6 (21). С. 24–28.
8. Перенчук І. Формування творчої активності молоді засобами декоративно-прикладного мистецтва. *Молодь і ринок*. 2009. № 2 (49). С. 128–131.
9. Ткачук О. Естетичне виховання особистості засобами образотворчого мистецтва. *Молодь і ринок*. 2016. № 2 (133). С. 127–130.
10. Хворостов А. Единство трудового и эстетического воспитания школьников в процессе занятия декоративно-прикладным искусством. Москва, 1983. 175 с.

REFERENCES

1. Hazniuk, L.M., Saltan, N.M., Miasnikova, N.O. & Mohylova, S.V. (2011). *Estetyka* [Aesthetics]. Kyiv, 124 p. [in Ukrainian].
2. Kalinina, L. (2006). Estetychne vykhovannia molodshykh shkoliariv yak sotsialno-pedahohichna

problema [Aesthetic education of junior pupils as a socio-pedagogical problem]. *Native school*. No. 3, pp. 24–26. [in Ukrainian].

3. Kontsepsiya khudozhno-estetychnoho vykhovannia uchniv u zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh [Concept of artistic-aesthetic education of pupils in secondary educational institutions]. *Information collection of the Ministry of Education and Science of Ukraine*. Kyiv, 2004. No. 10, pp. 3–32. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1_11290-04 [in Ukrainian].

4. Naumova, N. (1998). Dekorativno-prykladne mystetstvo yak zasib estetychnoho vykhovannia uchniv u protsesi trudovoho navchannia [Decorative-applied art as a means of aesthetic education of students in the process of labor education]. *The problems of education: science-method. collection. zb.* Kyiv, Vol, pp. 82–84. [in Ukrainian].

5. Nova ukrainska shkola. Kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly [New Ukrainian School. Conceptual Principles of Reforming secondary school]. Kyiv, 2016. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> [in Ukrainian].

6. Oderii, L. & Tytarenk, O. (2016). Problema formuvannia khudozhnikh zdibnostei u ditei – skladova innovatsiinoho rozvytku vyshchoi osvity [The problem of forming artistic abilities in children as a component

of innovative development of higher education]. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*. No. 4, pp. 137–143. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2016_4_21 [in Ukrainian].

7. Orshanskyi, L. (2006). Praktyka pidhotovky maibutnikh uchyteliv do vykladannia narodnykh khudozhnikh remesel u shkoli [The preparation of future teachers for teaching folk-artistic crafts in school]. *Youth & market*, No. 6 (21), pp. 24–28. [in Ukrainian].

8. Perenchuk, I. (2009). Formuvannia tvorchoi aktyvnosti molodi zasobamy dekorativno-prykladnoho mystetstva [The formation of creative activity of youth by means of decorative-applied arts]. *Youth & market*, No. 2 (49), pp. 44–47. [in Ukrainian].

9. Tkachuk, O. (2016). Estetychne vykhovannia osobystosti zasobamy obrazotvorchoho mystetstva [The aesthetic education of the individual by means of the fine arts]. *Youth & market*, No. 2 (133), pp. 127–130. [in Ukrainian].

10. Khvorostov, A. (1983). *Edinstvo trudovogo i esteticheskogo vospitaniya shkolnikov v processe zanyatij dekorativno-prikladnym iskusstvom* [Unity of labor and aesthetic education of schoolchildren in the process of studying decorative-applied arts]. Moscow, 175 p. [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 16.04.2019

“Принцип мистецтва виховання говорить: діти повинні виховуватися не для сьогодення, а для майбутнього, можливо кращого стану роду людського !”

*Імануїл Кант
німецький філософ*

“Хіба буває щось прекрасне чи негарне саме по собі? Що подобається людині, те для неї й прекрасне”.

Давньоіндійська мудрість

“Праця, як ми її розуміємо, є така вільна і погоджена з християнською моральністю діяльність людини, на яку вона наважується з безумовної необхідності її для досягнення тієї чи іншої істинної людської мети в житті”.

*Костянтин Ушинський
український педагог*

“У тому, що стосується майбутнього, я повторюю одне: за що б ви не взялися, головне – будьте віддані своїй справі до кінця. Не обов’язково досягати якогось зоряного успіху, але бути чесним перед самим собою в обраній професії – обов’язково”.

*Роберт де Ніро
американський кіноактор, режисер, продюсер*

